

Onderwijs in IT Beheer is in beweging

Drs. J. van Bon, Bureau Hoving & Van Bon

Het gonst de laatste tijd van de activiteiten op het gebied van IT Beheer. Niet in de laatste plaats omdat alom erkennung gevonden wordt voor de constatering dat in beheer (onderhoud, exploitatie) alles bij elkaar zo'n 80-90% van de totale kosten van het IT werkveld gaat zitten. Je zou toch zeggen dat dit voldoende zou moeten zijn om ook in discussie over het informatica-onderwijs een redelijke hoeveelheid aandacht te laten uitgaan naar IT beheer. Niets is echter minder waar.

In het recent verschenen IT Beheer Jaarboek, editie 1998, wordt een overzicht gegeven van een aantal recente ontwikkelingen in het werkveld 'IT beheer'. Dit werkveld IT Beheer is een vrij jonge tak van sport, die gekenmerkt wordt door een overactieve markt. Opvallend daarbij is het volslagen gebrek aan standaarden, normen, stimuleringsvoorzieningen, en wat dies meer zij, die van de zijde van de overheid in andere branches gemeengoed zijn. Uit het overzicht blijkt dat er door een groot aantal partijen wordt gewerkt aan de ontwikkeling van het bijbehorende onderwijs. Van enige samenhang is echter nauwelijks sprake. En van een bemoeienis van de overheid is in dat veld al helemaal geen spoor te bekennen. Op dit moment loopt een discussie in de Automatisering Gids over de herinrichting van het hoger onderwijs in de 'informatica'. Het begrip 'beheer' is ook in die discussie in geen velden of wegen te bekennen. De technocratische benadering van de informatica voert nog steeds de boventoon.

Wat de overheid betreft: het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen dicht zichzelf op het gebied van de organisatie van het onderwijs in Nederland nauwelijks een rol toe. De bal ligt gewoon bij de onderwijs-instellingen zelf. Wel wordt eens per 5 jaar een Visitatiecommissie losgelaten op deze onderwijs-instellingen. De Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) en de HBO-Raad hanteren deze visitaties als middel voor kwaliteitszorg binnen het hoger onderwijs. Op basis van zo'n evaluatie kan de Minister vervolgens vragen stellen aan de onderwijsinstellingen, of desnoods maatregelen nemen ter stimulering of anderszins. De laatste keer dat het informatica-onderwijs in Nederland de aandacht van zo'n visitatiecommissie had was in 1996. Onderwerp was toen het academisch segment Wiskunde & Informatica. Daarvoor, in 1994, werd het hoger beroepsonderwijs voor het laatst gevisiteerd. Overheid en academisch onderwijs lijken echter de ontwikkelingen rond IT beheer niet te kunnen bijbenen.

Academisch onderwijs

Ons land mag zich internationaal gezien gelukkig prijzen met het bezit van een echte leerstoel Informatiestrategie en Beheer van Informatiesystemen. Aan de TU Delft doceert prof.dr.ir. Maarten Looijen al jaren als enige dit vakgebied. Daarnaast wordt echter hier en daar slechts met mondjesmaat aandacht besteed aan hoger onderwijs in IT Beheer. Met name de Katholieke Universiteiten Brabant en de Universiteit van Amsterdam steken enigszins boven het beheer-maaiveld uit. In de rapportage van de Visitatiecommissie Wiskunde en Informatica van 1996 werd nog niet expliciet gesproken over onderwijs gericht op de discipline beheer. Volgens prof.dr.ir J. van Katwijk, voorzitter van de Informaticakamer van de VNSU, is ondertussen wel een discussie gestart binen het Informatica Platform. Dit platform is ontstaan n.a.v. de visitatie over het W&I-onderwijs in 1996, en wordt ingevuld door VNO/NCW, Fenit, Informaticakamer en HBO-I, en kent waarnemers vanuit de ministeries van EZ en OC&W. Aanleiding voor die discussie waren de recente rapportages vanuit de Fenit en HBO-I, over de profielen in de IT-markt.

Instroomprofielen

In oktober van het vorig jaar publiceerde de Commissie Onderwijs en Opleidingen van de Fenit haar rapport over Instroomprofielen in de IT branche. Hierin werd vanuit de werkgevers-markt een aanbeveling gedaan voor de pragmatische ontwikkeling van een aantal profielen van IT'ers. De vier profielen die de Fenit voorstelde waren de IT-specialist, de

ontwikkelaar, de IT-architect en *de beheerder*. Bernd Taselaar, secretaris van de Fenit-commissie, verklaarde dat de Commissie zich wel heeft laten informeren over de ontwikkelingen die parallel plaats vonden bij het hoger beroepsonderwijs, maar dat de overheid hoegenaamd geen rol in de Fenit-studie heeft gespeeld. De Fenit is overigens in het algemeen niet bijzonder content met de aandacht die IT van de overheid krijgt. Eén van de acties die de Fenit dan ook onderneemt om IT hoger op de agenda van overheid en politieke partijen te krijgen is te vinden in het IT Manifest. Hierin wordt een aantal aanbevelingen gedaan aan de overheid en de politiek, t.a.v. de invulling van IT in Nederland. Met name in het licht van de komende verkiezingen is het van belang dat de partijen zich realiseren dat het IT-werkveld niet de aandacht krijgt die haar toekomt. Bij de gebrekkige belangstelling die de overheid in het algemeen voor IT aan de dag legt, zal duidelijk zijn dat voor IT Beheer al helemaal geen rol is weggelegd. De Fenit zelf is gelukkig goed bij de (beheer)tijd gebleken.

HBO-I profielen

Een half jaar geleden werd het rapport "Opleidingsprofielen HBO-I" gepresenteerd door de HBO-Raad. Deze profielen zijn opgezet naar aanleiding van aanbevelingen die de Visietiecommissie Informatica HBO in 1994 deed. Eén van de *vijf* voorgestelde profielen betreft het profiel '*exploitatie & beheer*'. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar beheer vanuit een technische optiek en vanuit een bedrijfskundige optiek. Het rapport is een werkdocument voor de 29 opleidingen die zijn aangesloten bij het HBO-I Platform. Tijdens het cursus-jaar 1997-1998 wordt geïnventariseerd op welke wijze de aangesloten opleidingen met deze profielen omgaan. Duidelijk is wel dat in het HBO de aandacht voor 'beheer' heel expliciet is geworden.

VRI-model "Werkterrein Informatica"

Tegelijk met bovengenoemde ontwikkelingen was een werkgroep van de Vereniging van Register Informatici (VRI) bezig om een gestructureerde indeling te maken voor personen die werkzaam zijn in de IT-branche. In het VRI-model wordt onderscheid gemaakt naar een *viertal* soorten activiteiten: architectureren, ontwikkelen, invoeren en *beheren*. Door deze activiteiten los te laten op een drietal soorten objecten (bedrijfsproces, informatiesysteem en ICT-infrastructuur) ontstaat een cellenstructuur (de zogenaamde informatica-kernen), waarin elke IT'er zich terug zou moeten kunnen vinden. Binnen elke cel wordt bovendien nog onderscheid gemaakt naar twee invalshoeken: functie/gedrag en constructie/werking. Op dit moment is de VRI-Werkgroep Werkterrein Informatica (WEI) bezig de verschillende cellen te vullen, zodat de IT'er kan zien in welke cel hij/zij werkzaam is. Langs deze weg ontstaat een indeling van de IT-werkzaamheden, die gehanteerd zou kunnen worden om de bijbehorende opleidingen op af te stemmen. Ook bij de VRI is dus duidelijk erkenning voor de rol van 'beheer' terug te vinden.

Certificering van personen

Op initiatief van de Stichting Instituut ter bevordering van de keuring en Certificatie van Informatie Technologie (ICIT) is eind 1996 een begin gemaakt met een onderzoek naar de mogelijkheden voor een certificeringsregeling voor informatici. In maart 1997 leidde dit tot de oprichting van het 'Centraal Overleg voor Certificatie en Kwaliteit van Personen in de IT-sector', kortweg 'Cockpit'. In dit overleg nemen Fenit, NGI, Norea, VIAG, VRI, EXIN en ITIMF-NL deel. Ondertussen is een eerste resultaat geboekt door één van de ingestelde werkgroepen. In de opgeleverde ontwerp-indeling voor de certificaten wordt een indeling in zes IT-domeinen gehanteerd, waaronder '*exploitatie en beheer*'. Op dit moment wordt gewerkt aan de invulling van de profielen in een aantal cellen, om te toetsen of de voorgestelde structuur een werkbaar aanpak levert. Uit dit initiatief zou, net als bij het VRI-model, een afstelling van opleidingen kunnen volgen. Opnieuw zien we in deze benadering expliciete aandacht voor de rol van 'beheer'.

Bedrijfstrainingen

Daar waar het reguliere opleidingsdomein aan verschillende regels is gebonden en een hoge mate van stabiliteit kent, gelden voor het domein van de bedrijfstrainingen nauwelijks andere regels dan wat door de markt wordt gedictieerd. We zien dan ook een grote hoeveelheid trainingen die onder het etiket 'beheer' worden aangeprezen. In dit domein van bedrijfstrainingen treffen we naast die grote variatie een stabiele basis aan. Deze wordt gevormd door gestandaardiseerde trainingen; PDI, AMBI en ITIL zijn daarvan de belangrijkste varianten.

Daarnaast kent de creativiteit van de trainingsbedrijven echter nauwelijks grenzen. Talloze maatwerk-oplossingen voor actuele trends in de wereld van IT beheer zijn degelijk uitgewerkt en worden op de vrije markt aangeboden. De daarbij ten toon gespreide creativiteit is soms grenzeloos. Ik verdenk sommige opleiders dan ook van een objectgerichte benadering en een vorm van hergebruik waar menig software-ontwikkelaar jaloers op zou zijn.

Deze trainingen zijn een graadmeter voor de problemen waarmee het bedrijfsleven worstelt, en geven haarfijn aan waar de bottle-necks zitten. Let u maar eens op de frequentie van begrippen als 'service' en 'service manager' in deze trainingen. Op het www.itbeheerplein.nl en in het Jaarboek 1998 vindt u een uitgebreide opsomming van de niet-gestandaardiseerde trainingen die momenteel worden geboden.

Tenslotte

We zien de belangstelling voor IT beheer in het onderwijs op tal van fronten terug in actuele ontwikkelingen. Opvallende achterblijvers zijn echter het Ministerie van Onderwijs en de Universiteiten en Hogescholen. De recente bijdragen in de discussie over de herinrichting van het informatica-onderwijs illustreren dat haarfijn. Het hoger beroepsonderwijs, de trainingsbedrijven, het bedrijfsleven in het algemeen (Fenit) en de brancheorganisaties (VRI & ICIT) sluiten goed aan bij de actualiteit. En toch: je zou kunnen stellen dat er nog steeds een gebrekkige aandacht bestaat voor beheer, in vergelijking met de aandacht voor technologie en systeemontwikkeling. Wellicht is dit terug te voeren op de verklaring die mij onlangs aan de hand werd gedaan: "nieuwe dingen zijn sexy". Beheer houdt zich niet in hoofdzaak bezig met nieuwe dingen (zoals dat voor systeemontwikkeling wel geldt), en zou dus niet sexy zijn....

Het wordt hoog tijd dat ook vanuit overheid en hoger onderwijs meer aandacht wordt besteed aan de verdere ontwikkeling van het vakgebied IT Beheer.